

10. Корнеев С.М. Основные тенденции развития жилищного права в условиях становления рыночной экономики // Гражданское право России при переходе к рынку. – М., 1995. – С. 149 – 150.

УДК 343.985

Г.К. Прокопанич

– **ОСОБЛИВОСТІ ПРИЗНАЧЕННЯ
СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ
– В ГОСПОДАРЬСЬКОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ**

В статті проаналізовано судову практику Вищого господарського суду України та господарських судів нижчої ланки, дано характеристику найбільш розповсюджених експертиз, які призначаються у господарських справах.

Ключові слова: *господарський процес, спеціальні знання, експертиза, експерт, спеціаліст, доказове значення висновку експерта.*

В статье проанализировано судебную практику Высшего хозяйственного суда Украины и хозяйственных судов нижнего звена, дана характеристика наиболее распространенных экспертиз, назначаемых по хозяйским делам.

Ключевые слова: *хозяйственный процесс, специальные знания, экспертиза, эксперт, специалист, доказательственное значение вывода эксперта.*

The article is devoted legal practice of the Supreme Court of Ukraine, the Supreme Economic Court of Ukraine and the courts of lower rang; the detailed characteristics of the most popular examinations that are prescribed for commercial cases have been analyzed in the research.

Key words: *commercial process, special knowledge, skilled specialist, expertise.*

Процес впровадження даних науки і техніки у виробництво, споживання і побут неминуче зачіпає і таку специфічну область людської діяльності, як судочинство, оскільки судовий розгляд справи – це, головним чином, процес доказування який відбивається на основі все більш глибокого проникнення в сутність речей. Зрозуміло, що оскільки доказування в судочинстві спрямоване на встановлення фактів минулого, відомості про які потрапляють у вигляді інформації, що потребує спеціального виявлення, фіксації, дослідження і витлумачення, то встановлення цих фактів є практично неможливим без використання даних природничих і технічних наук. Експертиза значною мірою підвищує надійність і доказову силу зібраних у справі

матеріалів, а висновки експертів як джерело доказів забезпечують встановлення об'єктивної істини¹.

Судова експертиза є одним з унікальних способів отримання цінної доказової інформації, а її висновки є важливим джерелом доказів, що сприяють встановленню істини у справі. Цей вид досліджень значно розширює пізнавальні можливості суду, дає змогу використовувати під час досудового й судового розгляду справ весь арсенал сучасних можливостей науки. До того ж, призначення й проведення експертизи доволі детально регламентовано діючими нормами Господарського процесуального кодексу України, що є важливою запорукою дотримання прав сторін господарського процесу. І якщо з боку науковців та практиків й лунають пропозиції щодо удосконалення процесуальної врегульованості судової експертизи, то це стосується лише доповнення, врахування нових потреб процесуальної практики, а не заперечення або відкидання основних положень цього процесуального інституту.

Головною вимогою до ухвали суду про призначення експертизи є викладення мотивів, з яких суд дійшов висновку про необхідність призначення судової експертизи, та наявність чіткого переліку питань, які ставляться перед експертом. Разом з тим, ст. 86 ГПК України містить вимоги, яким повинна відповідати ухвала суду, а саме – стислий виклад суті спору або зміст питання, з якого виноситься ухвала, а також мотиви винесення ухвали з посиланням на законодавство. Отже, якщо суд при призначенні експертизи відхилить питання, запропоновані сторонами та/або прокурором, в ухвалі обов'язково повинні бути зазначені мотиви таких дій суду.

Положення щодо висновку судового експерта передбачено в ст.42 ГПК. Висновок судового експерта повинен містити докладний опис проведених досліджень, зроблені в результаті опису висновки і обґрунтовані відповіді на поставлені господарським судом питання. Висновок подається господарському суду в письмовій формі, копії його надсилаються сторонам. Якщо під час проведення судової експертизи встановлюються обставини, що мають значення для правильного вирішення спору, з приводу яких судовому експерту не були поставлені питання, він викладає свої міркування щодо цих обставин

¹ Криміналістика. Академічний курс: підручник. / Т.В.Варфоломєєва, В.Г. Гончаренко, В.І.Бояров, С.В.Гончаренко, В.О.Попелюшко. – К.: Хрінком Інтер, 2011. – 504 с. с. 344.

у висновку. У випадку недостатньої ясності чи неповноти висновку судового експерта господарський суд може призначити додаткову експертизу. Висновок судового експерта для господарського суду не є обов'язковим і оцінюється господарським судом за правилами, встановленими ст. 43 ГПК. Відхилення господарським судом висновку судового експерта повинно бути вмотивованим у рішенні. Висновок експерта, як і будь-який інший доказ, підлягає оцінці судом. Вона полягає у перевірці процесуального порядку підготовки, призначення і проведення експертизи; перевірці повноти та обґрунтованості висновку та ін.

Господарський процесуальний кодекс містить спеціальну норму, присвячену змісту висновку експерта. Так, в ч. 1 ст. 42 ГПК України зазначено, що висновок судового експерта повинен містити докладний опис проведених досліджень, зроблені в результаті їх висновки і обґрунтовані відповіді на поставлені господарським судом питання. За правилами складання висновку судових експертів висновок повинен містити три основні частини: попередню, дослідницьку та висновки¹. Оцінку вірогідності висновку експерта здійснюють в два прийоми. Спочатку оцінюють його наукову обґрунтованість, до того ж, в цьому випадку висновок аналізують окремо поза зв'язком з іншими доказами. Потім здійснюють оцінку правильності висновку і для цього потрібно зіставити його з іншими матеріалами справи. Оцінка наукової обґрунтованості висновку експерта передбачає перевірку надійності застосованої експертом методики дослідження. Для цього потрібно встановити, чи є у даного виду експертизи розроблені наукові основи, які наукові положення використані експертом, чи застосовані сучасні і ефективні методи і засоби дослідження. Зазвичай експерти використовують сучасні, апробовані практикою і затверджені методики. Водночас нові види експертиз не мають на сьогодні ustalених методик, а у випадках проведення експертизи не в державній експертній установі, а в приватному порядку мають місце випадки використання в процесі експертного дослідження нових, нестандартних методик, які треба ретельно перевіряти. Слід також перевірити правомірність використання тієї або іншої методики в конкретному випадку, оскільки достовірність результату залежить не тільки від якості методики, але й від можливості її використання у певній пізнавальній ситуації.

¹ Орлов Ю.К. Логическая структура заключения эксперта как судебного доказательства // Теоретические вопросы судебной экспертизы: сб. науч. трудов. - М., 1981.

В процесі розгляду господарських справ часто виникає необхідність призначення судово-товарознавчих експертиз, до числа об'єктів якої належать: будівельні, меблеві товари, одяг, взуття, побутова техніка, фото -, радіо -, відеоапаратура і матеріали, обчислювальна техніка. Об'єктами експертизи цього виду можуть бути й інші товари, якщо в експертній установі є фахівці відповідної спеціалізації. Різновидом товарознавчої експертизи є автомобільно-товарознавча експертиза, об'єктами якої є автотранспортні засоби і їх комплектуючі. Головними завданнями товарознавчої експертизи є: визначення належності товарів до класифікаційних категорій, які прийняті у виробничо-торгівельній сфері (вид, сорт, артикул, марка, модель, розмір, комплектність тощо); визначення якісних змін товарної продукції; визначення причин якісних змін товарної продукції (мають виробничий характер, виникли при транспортуванні, зберіганні, у процесі експлуатації); встановлення способу виробництва товарної продукції: промисловий чи саморобний, підприємства-виробника, країни-виробника; визначення вартості товарної продукції, в т.ч. з урахуванням часткової втрати її товарних якостей у зв'язку з експлуатаційним зношенням і пошкодженнями від впливу зовнішніх факторів; визначення відповідності упакування і транспортування, умов і термінів зберігання товарної продукції до вимог чинних правил¹.

Сьогодні в практиці господарських судів склалася ситуація, яка, хоча й алегорично, асоціюється з "революційною ситуацією - коли низи не хочуть жити по старому, а верхи не можуть жити по новому". У нашому випадку ми маємо справу, коли "низи не можуть, а верхи не хочуть". Інакше кажучи, сучасні умови господарського процесу зумовлюють потребу у вузьких спеціалістах-юристах (експертах) з проблемних питань, пов'язаних з порушеннями фінансового, банківського, податкового, господарського, екологічного, земельного та іншого законодавства. Між юристами найвищої кваліфікації, які беруть участь у процесі, часто виникають спори відносно застосування норм законодавства. Приводом до цього слугують неоднакове розуміння, копії її прогалини. Часто спірними стають питання дії законів у часі. В багатьох випадках юристи не знаходять загальних підходів в необхідності врахування особливостей правового регулювання окремої сфери діяльності, наприклад, фінансових операцій або будівельної галузі, або особливості оподаткування окремих видів господарської операцій.

¹ Судова експертиза: нормативно-правове регулювання та наукові коментарі: Навчально-довідковий посібник. - Х.: ТОВ "Одісей", 2004. - 448 с., с.356-357.

В зв'язку з тим, що при розгляді справ в господарських судах виникає потреба в дослідженні спорів, де однією із сторін є іноземні суб'єкти господарювання, існує необхідність у використанні висновків фахівців-правознавців. Сьогодні судді для вирішення господарських спорів залучають фахівців в тій або іншій сфері права. Думка фахівця-правознавця про можливість використання правила, що міститься в тій або іншій нормі стосовно до конкретного випадку, являє собою акт доктринального тлумачення, рекомендації із застосування даної норми. Суддя може прийняти, а може й відсунути думки й доводи вчених.

УДК 658.012.7

С.І. Меженська
А.Ю. Кретова
А.О. Меженський

**ВНУТРІШНІЙ АУДИТ У СИСТЕМІ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА**

В статті проаналізована сутність, показані функції внутрішнього аудиту, розглянуто його роль у забезпеченні фінансової безпеки підприємства.

Ключові слова: *фінансова безпека підприємства; внутрішній аудит; загроза фінансової безпеки.*

В статье проанализирована сущность, показаны функции внутреннего аудита, рассмотрена его роль в обеспечении финансовой безопасности предприятия.

Ключевые слова: *финансовая безопасность предприятия; внутренний аудит; угроза финансовой безопасности*

The article is analyzed the essence, browse the internal audit function, examined its role in providing financial security of enterprise.

Key words: *financial security of the company; internal audit; threat of financial Safety.*

Вступ. На сучасному етапі розвитку економіки, в умовах посткризового періоду при здійсненні господарської діяльності значно ускладнюються умови функціонування вітчизняних підприємств. Сучасний стан економіки України істотно впливає на умови діяльності підприємств, що спричиняє появі в діяльності підприємств додаткових проблем, які вимагають теоретичного осмислення і розробки практичних рекомендацій щодо їх рішення. До таких проблем відносяться і забезпечення фінансової безпеки підприємства.